

שלוש סמלות מחיל הנשים, 1948 | צילום: פרד צ'סניק, ארכיון הצילומים של קק"ל

**ידיעון המרכז לחקר
האישה ביהדות**
ע"ש פניה גוטספלד הלר
קיץ תשפ"ה

דבר ראש המרכז פרופ' לילך רוזנברג-פרידמן

שלום חברות וחברים,

הפעולה המחקרית והקהילתית שלנו בשנה זו נשאה עמה גם ממד של תקווה והתעקשות על משמעות, דווקא בתקופה מאתגרת, מתוך תפיסה שבכוחו של ידע לחולל שינוי, לחזק זהות ולבנות גשרים בין דורות, בין קהילות, ובין נשים לבין עצמן ולסביבתן.

כפי שאמרה רייצ'ל גולדברג-פולין, אמו של הירש ז"ל שנרצח בשבי החמאס, בנאומה בפני בוגרי Yeshiva University במאי 2025:

"We are not what we say, we are not what we think, and we are not even what we believe. In this life, we are what we do."

ובעברית: "אנחנו לא מה שאנחנו אומרים, אנחנו לא מה שאנחנו חושבים, ואנחנו אפילו לא מה שאנחנו מאמינים. בחיים האלה, אנחנו מה שאנחנו עושים."

בהשראת מילים נוקבות אלה, נמשיך גם בשנה הקרובה לעסוק בעשייה משמעותית: לחקור, ללמד ולתמוך ביצירת ידע על נשים ביהדות: להעמיק בזהות, לשמר זיכרון ולעודד שינוי. נמשיך לחבר בין נשים, מחקר, תקווה וקהילה.

בתקווה לשובם המהיר של החטופים, לרפואה שלמה לפצועים, ולימים של שלווה, יציבות ובשורות טובות.

שלכם/ן,

לילך

שנה נוספת של פעילות משמעותית ועמוקה עומדת בסיומה, וכמיטב המסורת, הידיעון שלפנינו ולפניכם מסכם את העשייה הענפה של המרכז לחקר האישה ביהדות ע"ש פניה גוטספלד הלר ז"ל בשנת הלימודים תשפ"ה.

גם השנה הזו התנהלה על רקע מציאות קשה ומטלטלת בישראל, אך בתוך כך בחרנו להמשיך ולחקור, ללמד, לקיים שיח מעמיק, לחשוף תכנים חדשים ולעודד יצירה וחשיבה ביקורתית. המשכנו לפעול ליצירת ידע על נשים יהודיות לאורך ההיסטוריה ובמגוון הקשרים תרבותיים, דתיים, היסטוריים, ספרותיים וחברתיים, ולהנגישו לחוקרות ולחוקרים ולקהל הרחב.

גם השנה קיימנו שורת פעילויות מגוונת ופורייה: ערכנו סדרות של הרצאות וימי עיון בנושאים מרתקים, תמכנו בפרסומים אקדמיים ובמחקרים איכותיים, הענקנו מלגות לתלמידות ותלמידי מחקר, ולראשונה, גם ארבע מלגות בתר-דוקטורט לחוקרות צעירות, כחלק ממחויבותנו לקידום הדור הבא של החוקרות בתחום.

קבוצת מחקר חדשה התכנסה אחת לחודש, והמשכנו בעיבוד פירות המחקר של קבוצת המחקר מהשנה שעברה שעומדים לראות אור בגיליון הקרוב של כתב העת מסכת. בגאווה רבה נציין גם את השתתפותן של עשר חוקרות מקבוצת המחקר בקונגרס העולמי למדעי היהדות באוגוסט 2025; ייצוג משמעותי המעיד על חשיבות התחום ועל תרומתו של המרכז לזירה האקדמית הבינלאומית.

השנה התחדשנו גם כלפי חוץ: השקנו אתר אינטרנט חדש, עדכני ודינמי, הכולל מידע על פעילויות המרכז, תכנים וקריאה פתוחה לשיתופי פעולה. מוזמנות ומוזמנים לבקר בו ולהתעדכן.

לצד כל אלה, אי אפשר להתעלם מהצל הכבד המלווה את חיינו מאז השבעה באוקטובר 2023; כאב השכול, הדאגה לחטופים ולפצועים, והחיים בדאגה יומיומית.

במסגרת תחרות ספרים שעורך המרכז מדי שנה לכתבי-יד מקוריים העוסקים בחקר האישה ביהדות, זכו השנה שני ספרים במענק המקדם את הוצאתם לאור

בפרס הראשון זכה כתב היד של פרופ' דב שוורץ וד"ר דניאלה גורביץ', **נשים מצויות בכשפים – כישוף, מדע ומגדר בהגות ובספרות היהודית בימי הביניים** העתיד לראות אור בהוצאת כרמל.

הספר עוסק בזיקת האישה לכישוף ביצירה היהודית, ובאופן ספציפי בפילוסופיה ובספרות. המיקוד הוא בחיבורים פילוסופיים ותאולוגיים ובמעשיות פולקלוריות יהודיות שחוברו בימי הביניים, אולם החיבור מתפרש גם למקורות בעת העתיקה ולהשפעות בעת החדשה. הספר פותח בכינון מושגי היסוד של המאגיה ושל האחר הנדחה בתרבות היהודית של ימי הביניים, ובמסגרתו גם האישה. הוא מברר מושגים ורעיונות שבהם נדונו מאפיינים טיפוסיים נשיים, ושבהם משמש הכישוף הנשי מוקד להתייחסות ולביקורת.

חלקו הראשון של הספר הוא עיוני ופילוסופי, והוא מכיל סקירה של תבניות ודפוסים הגותיים הדנים בזיקת האישה למגיה בשכלתנות של ימי הביניים ובמיסטיקה ובקבלה באותו הזמן. המאגיה נתפסה ככלי פרשני ותאולוגי חשוב. סוגיות מקראיות ורבניות רבות הוצגו כמושתתות על המאגיה. החיבור מברר את מעמדה של האישה ביחס למודלים הפרשנים והתאולוגיים המאגיים. חלקו השני של הספר הוא ספרותי וסוציולוגי, והוא מתמודד עם הנרטיב ההגמוני המסורתי שזיהה בטבע האישה את הכוח להזיק. ציר הדיון שבספר סובב סביב השאלה האם דימוי האישה ככשפנית מצביע על נטייה רווחת של נשים לעסוק בכשפים כהתמחות מקצועית או לחילופין משמש כקידוד של כוח הדמיון המלמד על נחיתותן המובנית (ביולוגית וחברתית). מן הקריאה הביקורתית של המחברים מתבררת חרדה גברית קולקטיבית מפני כוחן החברתי הפוטנציאלי של נשים. מכאן המסקנה, שקיים קשר ישיר בין צורות הדיכוי של הקול הנשי בספרות היהודית (הדרה מגדרית) ובין מנגנוני ההשתקה שהפעילה מערכת השליטה הפטריארכלית שחיברה אותם.

בפרס הראשון זכה כתב היד של ד"ר אורית יעל **"אפרים וטיטינה חיים בפלשתינא": יחסי זוגיות ומגדר בתקופת היישוב מבעד לעיני העיתונות (1918 – 1948)** העתיד לראות אור בהוצאת פרדס.

הספר בוחן את תפיסות הזוגיות והמגדר בתקופת היישוב תחת שלטון המנדט הבריטי ואת חשיבותן כזירה מרכזית לעיצוב הזהות הלאומית תוך הסתמכות על ניתוח פרסומים מהעיתונות התקופה, דיווחים, כתבות, מודעות וקריקטורות. בספר נחקרים היבטים רחבים של חיי הזוגיות כמו חיזור, נישואין, גירושין ויחסים בין קבוצות חברתיות שונות. הממצאים מעידים כי יחסי הזוגיות הושפעו מתהליכים מגוונים כמו חילון מול מסורת, משברי הגירה, מדיניות המנדט, משברים כלכליים ותנועת הלאומיות. המחקר מגלה כי התקשורת העברית לא רק שיקפה אלא גם עיצבה בפעילות את תפיסות הזוגיות והמגדר, תוך התאמה לתפיסות הלאומיות הרווחות. במיוחד בולט השימוש בגוף האישה כסמל לגוף האומה. המחקר מסיק כי הזירה הפרטית לכאורה של יחסי הזוגיות גויסה למעשה לשירות הנרטיב הלאומי, והתקשורת שימשה כמתווך מרכזית בתהליך עיצוב הנורמות החברתיות והלאומיות.

המרכז תמך בהוצאה לאור של הספרים:

ילדי המקום: חינוך ציוני לא יהודי בפולין העצמאית,
מאת ד"ר אמה זהר, העתיד לצאת בקרוב בהוצאת פרדס.

הספר בוחן את מוסדות החינוך הפורמליים והבלתי פורמליים של ארבע מפלגות יהודיות בהן מוסדות החינוך של אגודת ישראל ורשתות החינוך של מפלגות יהודיות סוציאליסטיות. הוא מציג את דרכי עיצוב הזהות היהודית המקומית ואת חיי היומיום של ילדים ובני נוער שגדלו במסגרות שראו את פולין לא כתחנה זמנית אלא כמרחב קיום יהודי לגיטימי ומתמשך. טענה מרכזית היא שהתפתחויות אידיאולוגיות במפלגות הללו הונעו לא רק על ידי ההנהגה, אלא גם "מלמטה", כלומר על ידי פעילים צעירים ותלמידים אשר השפיעו על עמדות המפלגה כלפי הגירה, קומוניזם, מגדר, שפה ותרבות פנאי.

הספר מייחד מקום מרכזי לחוויה הנשית במסגרת חינוך פוליטי ולא ציוני, ולאופנים שבהם בנות עיצבו זהות יהודית מקומית תוך כדי מגע עם אידיאולוגיות מודרניות ועם הסביבה הפולנית. הספר בוחן מקרוב את פעילות הצריכה והפנאי כמו גם את תפיסות הגוף והמיניות של ילדות ונערות במוסדות כמו תנועות נוער, מועדוני ספורט, ספריות וארגונים קהילתיים. הוא מתאר כיצד צעירות אלו לא רק נטלו חלק בעיצוב החיים היהודיים בפולין העצמאית, אלא גם שיקפו שינויים עמוקים במעמדן המגדרי ובהגדרות של ילדות ונעורים בקהילות יהודיות מודרניות.

מנקת רבקה, בתרגומה של ד"ר ימימה חובב שאף הוסיפה לו מבוא מקיף. זהו הספר הראשון בארון הספרים היהודי שנכתב בידי אישה, הדרשנית רבקה בתר' מאיר טיקיטניר במאה ה-16. בספרה התוותה הדרשנית לבנות דורה את הדרך הראויה להתנהלותה הדתית של האישה ולניהול בית ומשפחה שישמשו מסגרת הולמת לחיים יהודיים. הספר כתוב בלשון חיה,

מבוסס על מקורות תורניים רבים, ומתובל במעשיות ובמדרשים, במשלים ובמשחקי מילים. יצירה זו היא ביטוי נדיר לעולמה הרוחני של יהודייה למדנית בת העת החדשה המוקדמת ולהשקפותיה באשר לתפקידים הדתיים של האישה. הספר יצא לאור בהוצאת כרמל.

זלדה – ואולי ייפתחו השערים: רישומי חיים, בעריכת ד"ר רבקה גולדברג. בפרויקט תרבותי חשוב זה נאסף מבחר נרחב וממצה מן הרשימות שנמצאו בעיזבונה הספרותית של המשוררת זלדה. הקריאה בהן מציירת ביוגרפיה ספרותית, הנעה בין תחנות חייה העיקריות של זלדה, מילדותה ברוסיה ועד שנותיה המאוחרות בירושלים, תוך הבלטת דמויות ורשמים מכווננים. ברובד נוסף, הרשימות שופכות אור חדש על רבים משירה ומאפשרות להתחקות אחר צמתים בחייה שהובילו להתגבשותם, מן הפשט אל הסוד ובחזרה. הספר יצא לאור בהוצאת כרמל.

זלדה
ואולי ייפתחו השערים
רישומי חיים

פרסים ומלגות

בשנה זו פתח המרכז לחקר האישה ביהדות תוכנית תמיכה בחוקרות מצטיינות במסלול בתר-דוקטורט הכותבות את מחקריהן על אודות נשים ביהדות בפקולטה למדעי היהדות. במסגרת זו זכו ארבע חוקרות המצויות בראשית דרכן האקדמית במלגת מחקר נדיבה:

ד"ר אמה זהר, על מחקרה: "האהבה מתה: אהבה רומנטית, מיניות ותשוקה בחברה היהודית לאחר השואה".

ד"ר נעמה טייטלבאום-קריא, על מחקרה: "בין מהפכנות לשמרנות: תפיסת אימהות ואימהות בתנועה הרוויזיוניסטית כשיקוף למעמד האישה".

ד"ר מורן בנית, על מחקרה: "להיות נערה – חניכה נשית ביצירתה של רונית מטלון".

ד"ר אלה קריגר, על מחקרה: "תרומתן של נשים לעיצוב ההיסטוריוגרפיה של האמנות הישראלית בשנות ה-70".

החוקרות הללו נפגשו אחת לחודש, לשיח ולדיון בנושאים שנועדו לקדם את מחקרן, השתתפו בפעילויות המרכז, ותרמו לקידום התחום.

כמדי שנה העניק המרכז מלגות מחקר לסטודנטיות וסטודנטים על עבודות מחקר העוסקות בחקר האישה ביהדות:

1 **אור שושני**, החוג הרב-תחומי במדעי היהדות (תכנית כרמים) והמחלקה ללימודים קלאסיים, על עבודת סמינריון לתואר ראשון בנושא: **"מרים היהודייה: מכשור, פילוסופיה והתקבלות"** בהנחיית ד"ר אריאדנה קונסטנטינו.

אלכימיה היא פרוטו-מדע ומסורת פילוסופית העוסקת בהפיכת מתכות שונות לכסף ולזהב. היא שיחקה תפקיד מרכזי בהתפתחות המדע המודרני, כימיה בפרט, ונשאת רלוונטיות בימינו דרך פרשנויות רוחניות ופסיכולוגיות. מרים היהודייה נמנית על האלכימאים המוקדמים ביותר במסורת המערבית. אישה יהודייה מאלכסנדריה, היא חיתה במצרים ההלניסטית במאה השלישית לספירה לכל המאוחר. אמנם כתביה המקוריים לא שרדו, אך היא מתועדת היטב בכתביהם של אלכימאים מאוחרים יותר. תרומותיה לאלכימיה המערבית היו רבות. מיוחסת לה ההמצאה של מכשירים אלכימיים מגוונים, וכן פיתוחה של מערכת תאורטית, השואבת מפילוסופיה יוונית מחד ומספרות המדרש היהודית מאידך, שיצרה הקבלה בין מתכות לגוף האדם ומסגרה את האלכימיה כתהליך מיני ורוחני.

שילוב הזהויות שלה כאישה יהודייה אשר חיה במצרים ההלניסטית תמיד היה מרכזי לאופן שבו הדמות שלה נתפסה ויוצגה. הוא הוביל למיתולוגיזציה שלה, לדמוניזציה שלה, להעלאתה על נס, וליצוג מוטה של דמותה במגוון אופנים. שילוב הזהויות הזה נותר אחד הדברים המרתקים לגביה עד היום, והופך אותה רלוונטית במיוחד בתקופה בה נשים ומיעוטים אתניים או דתיים עדיין מתמודדים עם מחסומים מערכתיים בכל הנוגע לשוויון הזדמנויות ולקבלת הקרדיט הראוי על עבודתם.

2 **חגית נבו**, החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, על התזה לתואר שני בנושא: **"לקרוא תיגר על השעון הביולוגי בישראל? המקרה של אימהות מאוחרת מאוד"** בהנחיית פרופ' אורלי בנימין.

המחקר מתמקד בחוויותיהן של נשים יהודיות שילדו לראשונה לאחר גיל 40, המגדלות ילדים בני 2-5 עם אב נוכח. באמצעות ראיונות עומק חצי מובנים עם 20-30 נשים, ייבחנו המשמעויות שהן מייחסות לבחירתן בשלושה מרחבים: הכלכלי-

תעסוקתי, החברתי-קהילתי, והמשפחתי-בין-דורי. השאלות המנחות הן: (1) עם אילו אתגרים מתמודדות האימהות המאוחרות, ואילו משאבי התמודדות עומדים לרשותן? (2) כיצד הן תופסות את ההשלכות של בחירתן על הביוגרפיה והזהות האימהית שלהן? (3) מה ניתן ללמוד מהתנסויותיהן על המשמעות של "תכנון המשפחה" בישראל כיום? הניתוח יתבסס על הפרספקטיבה של "מודרניות רפלקסיבית", הרואה את חיי הפרט כפרויקט דינמי מול מציאות משתנה.

המחקר יתרום לשיח המחקרי על אימהות מאוחרת, בדגש על נשים יהודיות ישראליות, בכמה אופנים. הוא מציע מבט הוליסטי על חוויית האימהות המאוחרת החוצה תחומי חיים. ניתוח החוויות הסובייקטיביות יספק תובנות כיצד נשים מפרשות ומעצבות את בחירתן במרחבים מרכזיים בחייהן, בדגש על המשאבים הנגישים להן. על בסיס ניתוח אלו ייבחנו מחדש המושג "תכנון משפחה" בהקשר הישראלי העכשווי, בעידן של שינויים דמוגרפיים וטכנולוגיים. מבחינה תיאורטית יתרום המחקר להבנת הקשרים בין משמעויות של גיל, טכנולוגיה, מגדר והורות, ויעמיק את ההבנה בדבר המפגש הדינמי בין ערכים מסורתיים של משפחתיות הטבועה בערכים הישראליים-יהודיים לבין מגמות עכשוויות של עצמאות נשית ושליטה בפריון.

3 **רותם שיפרא**, הפקולטה לחינוך, על עבודת הדוקטור בנושא: **"תחושת קוהרנטיות של נשים בתפקידים קרביים בצה"ל"** בהנחיית פרופ' זהבי גרוס.

המחקר בוחן את תחושת הקוהרנטיות של נשים במהלך שירותן בתפקידי לחימה בצה"ל, את האופן בו הן חוו את שילובן במסלול הקרבי במסגרת הצבאית, תוך התייחסות להבניית הזהות המגדרית שלהן ותחושת חוסן הנפשי בתקופה שלפני גיוסן לצה"ל, במהלך השירות הקרבי וכן לאחריו.

במחקר בוחן באמצעות הגישה הסלוטוגנית של אנטונובסקי (1998), את הזיקה שבין לחצים פיזיים ונפשיים לתחושת הקוהרנטיות של נשים בתפקידים הקרביים וכן את תרומתם של 'משאבי ההתמודדות' להשתלבותן כלוחמות. המשאבים הפנימיים יתייחסו לתחושת תקווה, להערכה עצמית ולמסוגלות עצמית ואילו המשאבים החיצוניים יתייחסו לתמיכה חברתית פורמאלית/ובלתי-פורמאלית. המחקר כולל 30 ראיונות עומק עם נשים ששרתו ביחידות הקרביות השונות בצה"ל, זאת כדי לנסות לחלץ מידע משמעותי באשר לאופן בו הנחקרות תופסות, מפרשות וחוו את התחושות וחוויות ההתמודדות עם הלחצים הפיזיים והמנטליים בשירות אשר לרוב סמויים מעינו של הצופה מבחוץ.

רחל ברקוביץ', המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו, על עבודת הדוקטור בנושא: "Family, Household, and Community in Eighteenth- and Nineteenth-Century Fürth", בהנחיית פרופ' דברה קפלן.

המחקר מתמקד בצוואות יהודיות מגרמניה שנערכו בפנקס הקהילתי, שלמעלה משליש מהן, נכתבו על ידי נשים בכל שלבי החיים: נשואות, אלמנות, כלות לעתיד ואפילו נשים רווקות. מסמכים אלו חושפים את עיסוקיהן ותקוותיהן של נשים יהודיות בתקופה זו, את שאיפותיהן, יחסיהן עם בעליהן והחפצים אותם ראו כיקרי ערך. הטקסט המשני במקורות אלה מתייחס לזכויות הקניין של נשים על פי ההלכה, חוקים ומנהגים מקומיים, נדוניות וסיכויי נישואין בתוך הקהילה - תחום שכמעט ולא נחקר. העבודה בוחנת בנוסף, גם את זכויות הירושה של נשים ותפקידה של האישה הן בבית בעלה והן בבית אביה. זאת ועוד, נשים מופיעות בקביעות גם בצוואותיהם של בעליהן ואבותיהן, כאשר בחינת היחסים והמתחים ביחידה המשפחתית המורכבת חושפת את הכוח שהחזיקו נשים בעסקים משפחתיים, יחסיהן עם בעליהן וילדיהן (לפעמים ממשפחות מעורבות), ולעיתים מספקת תובנות לגבי רמות האוריינות והידע שלהן. נשים היו משתתפות פעילות במרחבים ובמוסדות קהילתיים, תופעה המאפשרת את חקירת תפקידן בקהילות יהודיות בנקודת זמן זו בהיסטוריה.

גיתית חוזה, המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו, על מאמרה: "מיצחק לאסתר: העברה בין-דורית בראי האמנות", שהתפרסם בכתב העת ציונות דתית: היסטוריה, רעיון, חברה.

המאמר עוסק בהעברה בין-דורית של זכרון השואה מהאב שורד השואה, שהיה מנהל ימין אורד, הוגה ושגריר ישראל בשווייץ ובלגיה, יצחק מאיר, לבתו האמנית, אסתר מאיר כפי שהשתקפה מבעד ליצירותיה. עצם היותם אמנים: האב - סופר ומשורר והבת ציירת מאפשרת לי לבחון דרך שימוש במתודה של הדיאלוג הויזואלי - פואטי את דרכי העברה הבין-דורית שהשפיעו על בתו הבכורה. יצירותיה של הבת עומדות במוקד מאמר זה וישמשו כמקרה מבחן לתהליך העברה הבין-דורית כפי שבא לידי ביטוי במספר דרכים: שיחזור והנכחה של הנרטיב האישי והמשפחתי, אימוץ תימות פילוסופיות, תאולוגיות ואוניברסליות מכתביו של אביה ושימוש במוטיבים שרווחו בקרב אמני הדור השני לשואה. המאמר בוחן את היותה של מאיר "נושאת החותם - נר זיכרון" לטראומת השואה של משפחתה וינתח את בחירתה באמנות מתוך מטרה לתווך את מורשת הכאב, לסדוק את חומת השתיקה ולהיות גשר לעבר המשפחתי. שימוש באמנות הינו כלי עזר טיפולי תרפויטי במטרה לגעת בליבת הטראומה אך דרך חיץ המהווה מרחב הגנה בטוח, ודרך להעברת זיכרון רגשי למציאות שאינה ניתנת להכלה.

אירועים וכנסים

גם בשנה זו המשיך המרכז בפעילות משותפת עם ערוץ מת"ג (ערוץ תוכן לגמלאים) בסדרת הרצאות חודשיות שעסקו ב**נשים יהודיות משנות מקום: עולות/מהגרות/עקורות**. הסדרה כללה הרצאות מגוונות שבחנו את הנושא ממגוון זוויות ונקודות מבט:

פרופ' מרגלית שילה, **עלייה לארץ ישראל כחויה נשית מטלטלת ומעצימה**, ד"ר ימימה חובב, **דרך אי הדמעות: חווית ההגירה של נשים יהודיות לארה"ב במפנה המאה ה-20**, פרופ' לילך רוזנברג-פרידמן, **"בנות אלוהים או בנות אדם?" נשות היישוב בהעפלה**, ד"ר אמה זוהר, **נשים בתנועה: הקצנה אידיאולוגית בעקבות הגירה פנימית בקרב נשים בתנועות שמאל בפולין העצמאית**, פרופ' בת-ציון קלורמן ערקי, **יוצאות תימן בארץ ישראל בתקופת המנדט: תמורות בקהילה ובמשפחה**, פרופ' אסתר מאיר-גליצנשטיין, **להציל את העולה המזרחית? נשים יוצאות עיראק במדינת ישראל הצעירה**, זיוה דגו מקונן, **נשים יוצאות אתיופיה שם ופה**.

ג' בחשוון | 4.11.24

עלייה לארץ ישראל כחויה נשית מטלטלת ומעצימה
פרופ' מרגלית שילה

א' בכסלו | 2.12.24

דרך אי הדמעות: חווית ההגירה של נשים יהודיות לארה"ב במפנה המאה ה-20
ד"ר ימימה חובב

ו' בטבת | 6.1.25

"בנות אלוהים או בנות אדם?" נשות היישוב בהעפלה
פרופ' לילך רוזנברג-פרידמן

ה' בשבט | 3.2.25

נשים בתנועה: הקצנה אידיאולוגית בעקבות הגירה פנימית בקרב נשים בתנועות שמאל בפולין העצמאית
ד"ר אמה זוהר

ג' באדר | 3.3.25

יוצאות תימן בארץ ישראל בתקופת המנדט: תמורות בקהילה ובמשפחה
פרופ' בת-ציון ערקי קלורמן

ט' בניסן | 7.4.25

להציל את העולה המזרחית? נשים יוצאות עיראק במדינת ישראל הצעירה
פרופ' אסתר מאיר-גליצנשטיין

ז' באייר | 5.5.25

נשים יוצאות אתיופיה שם ופה
זיוה דגו מקונן

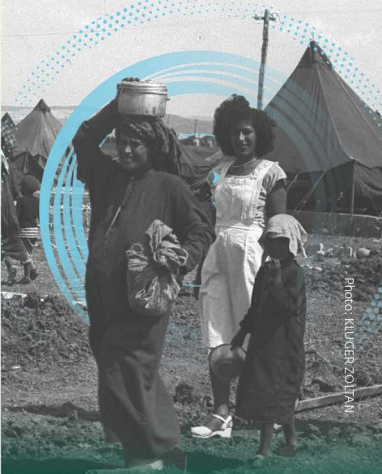
י"ג בסיון | 9.6.25

מה שלומן אחות - קשרים ומפגשים בין מסורבות עליה בברית המועצות לנשים שפעלו למען בישראל ובתפוצות
ליוה וסרמן

המרכז לחקר האישה ביהדות
ע"ש פניה נוסספלד הלר

הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בר אילן

נשים יהודיות משנות מקום

נשים יהודיות משנות מקום

עולות • מהגרות • עקורות

ההרצאות יתקיימו בימי שני הראשונים לחודש בערוץ מת"ג
www.meteg.co.il

המרכז ערך שתי סדרות של הרצאות בשיתוף "קולך" שעסקו ביהדות ופמיניזם וזכו להדים חיוביים רבים. בסדרה הראשונה הרצו פרופ' מירי רוזמרין, "אני לא פמיניסטית אבל..." על מאבקים פמיניסטים ודעות קדומות, פרופ' רונית עיר-שי, הפמיניזם הדתי בישראל: הישגים, התנגדויות, אתגרים, עו"ד ניצן כספי שילון, למה לא הצלחנו לפתור את בעיית העגונות ומסורבות הגט, והרבנית ד"ר מיכל טיקוצ'נסקי, פסיקת הלכה על-ידי נשים.

בסדרת ההמשך, הרצו פרופ' אלישבע רוסמן סטולמן, "לא חושבת שזה קשור לפמיניזם": צעירות דתיות ושירות החובה בצה"ל, ד"ר איילת וידר, "כוחי ועוצם ידי": פגיעות מיניות על-ידי בעלי סמכות דתית, ד"ר אסתי רידר אינדורסקי, פמיניזם חרדי: מקום ליד השולחן, ומיכל גידניאן, פמיניזם מסורתי-מזרחי: התפתחות, רעיון ויצירה.

סדרת הרצאות מקוונות

פמיניזם ויהדות עבר, הווה ומחשבות לעתיד

ימי ראשון | 19:30 | בזום

ההשתתפות ללא עלות
לכניסה לזום
סרקו את הקוד >>

ה' בטבת | 5.1.25
פרופ' מירי רוזמרין, התוכנית
ללימודי מגדר, אוניברסיטת בר-אילן
"אני לא פמיניסטית אבל..." - על מאבקים
פמיניסטיים ודעות קדומות

י"ח בטבת | 19.1.25
פרופ' רונית עיר-שי, התוכנית
ללימודי מגדר, אוניברסיטת בר-אילן
הפמיניזם הדתי בישראל - הישגים,
התנגדויות, אתגרים

ד' בשבט | 2.2.25
עו"ד ניצן כספי שילון, התוכנית
ללימודי מגדר, אוניברסיטת בר-אילן
למה לא הצלחנו לפתור את בעיית
העגונות ומסורבות הגט?

י"ח בשבט | 16.2.25
הרבנית ד"ר מיכל טיקוצ'נסקי,
בית המדרש במגדל עוז
פסיקת הלכה על-ידי נשים

סדרת הרצאות מקוונות

פמיניזם ויהדות סדרת המשך

ימי ראשון | 19:30 | בזום

לכניסה לזום לחצו כאן >>

ההשתתפות היא ללא עלות

כ"ט בניסן | 27.4.25
פרופ' אלישבע רוסמן סטולמן
"לא חושבת שזה קשור לפמיניזם": צעירות
דתיות ושירות החובה בצה"ל

י"ג באייר | 11.5.25
ד"ר איילת וידר
"כוחי ועוצם ידי" - פגיעות מיניות על ידי
בעלי סמכות דתית

כ"ז באייר | 25.5.25
ד"ר אסתי רידר אינדורסקי
פמיניזם חרדי - מקום ליד השולחן

י"ב בסיוון | 8.6.25
גב' מיכל גידניאן
פמיניזם מזרחי מסורתי -
התפתחות, רעיון ויצירה

לפרטים נוספים: ד"ר יצחק פס | 0544-936484 | fanya.g.center@gmail.com

biu.ac.il

משפיעים על המחר, היום.

לפרטים נוספים: ד"ר יצחק פס | 0544-936484 | fanya.g.center@gmail.com

biu.ac.il

משפיעים על המחר, היום.

לכבוד הוצאת הספר מנקת רבקה, פרויקט דגל ארוך שנים של המרכז, קיימנו אירוע שעסק ברבניות ותלמידות חכמים, אז והיום. באירוע החגיגי הרצו הרבנית חנה גודינגר (דרייפוס), מאיסור לימוד תורה לנשים ועד לישיבת נשים אורתודוקסיות וד"ר ימימה חובב, רבקה בת מאיר טיקטינר: רבנית ודרשנית בפראג של המאה ה-16.

רבניות ותלמידות חכמים אז והיום

לרגל הוצאת התרגום
לעברית של הספר
מינקת רבקה

יום שני | כ"ו בשבט
18:00 | 24.2.2025
בערוץ מת"ג

לצפייה לחצו כאן <<

ההשתתפות היא ללא עלות

לפרטים נוספים: ד"ר יצחק פס | 0544-936484 | fanya.g.center@gmail.com

biu.ac.il

משפיעים על המחר, היום.

המרכז השתתף באירוע השקה נוסף לספר שהתקיים בבית הכנסת ישר בירושלים תחת הכותרת **"קול תורה נשית מן העבר הרחוק"**, בו דברו פרופ' משה רוסמן, **מנקת רבקה: הצצה לחיים כמות שהם**, הרבנית גילה רוזן, **"חכמות נשים בנתה ביתה"**: **יין ישן וחידושים מפתיעים, דמות האישה כבית וכמנורה**, וד"ר ימימה חובב, **אישה מלומדת כותבת לנשים: קול ייחודי**. הקדימו וברכו פרופ' חוה טורניאנסקי וד"ר רבקה גולדברג שתרומתן להוצאת הספר לאור הייתה רבה וחשובה.

מרכז חקר
האישה ביהדות
ע"ש פניה גוסטפלד הלר

הפקולטה
למדעי היהדות
אוניברסיטת בר-אילן

קול תורה נשית מן העבר הרחוק

רבקה בת מאיר סיקסינר
רבנית ודרשנית בת המאה ה-16

ערב עיון

להשקת הספר "מינקת רבקה"
בתרגום לעברית מאת ימימה חובב

מנחת רבקה
מאת הרבנית הדרשנית רבקה בת מאיר סיקסינר
תרגום, מבוא והערות
ימימה חובב

19:30 התכנסות וכיבוד קל	דברי פתיחה וברכה
20:00 פרופ' חוה טורניאנסקי וד"ר רבקה גולדברג	מינקת רבקה: הצצה לחיים כמות שהם
פרופ' משה רוסמן	"חכמות נשים בנתה ביתה": יין ישן וחידושים מפתיעים – דמות האישה כבית וכמנורה
ד"ר ימימה חובב	אישה מלומדת כותבת לנשים: קול ייחודי?
שאלות ושיח עם הקהל הנחיה: הרב ד"ר שלמה דב רוזן	

סמינר מחקר שנתי

מטרת הקבוצה לאפשר לחוקרים ולחוקרות לדון, ללבו ולקדם מחקרים בתחום, הנמצאים בשלבים שונים של עבודה. ההשתתפות בקבוצה תאפשר לחוקרים/ות היכרות עם מחקרי עמיתים/ות ותחור כר חשיפה לנקודות מבט מגוונות. לכלי מחקר שונים ולמידות מחקריים. הסביבה המחקרית וההפריה הדדית יכלו לספק כלל חוקר וחוקרת לקדם את המחקר עד להגשתו למסגרת.

לאורך השנה נקיים שבעה מפגשים (חלום פרויקטים וחלקם ביום) בני שעה וחצי כל אחד. המדורים של ביחוד יתקיימו בשבועות 10, 17, 24, 31, 38 ו-45. ההשתתפות בקבוצה המחקר מחייבת נוכחות אקטיבית בכל המפגשים, הצגת מחקר (בין אם בשל התחלתי או בשל מחקרים), והשתתפות בנסד האקדמי שיתקיים באוניברסיטת בר-אילן בסוף שנת הלימודים, בו יוצגו פירות המחקר.

בכל פרסום עתיד של המחקר שנערך במסגרת הקבוצה, יש לציין את קבוצת המחקר ואת המרכז לחקר האישה ביהדות.

נא לשלוח קורות חיים והצעת מחקר (עד 500 מילים), עד לתאריך 1 בספטמבר 2024

לדוא"ל: fanya.g.center@gmail.com
לפרטים: ד"ר איתיק 054-4390484

* לחשומת ליבכם: מספר המקומות בקבוצה חוזבל

המרכז לחקר האישה ביהדות ע"ש פניה גוטספלד-הלר, אוניברסיטת בר-אילן
מזמין אותך להגיש מועמדות לקבוצת מחקר בנושא:

הורות בראי התקופה

סוגיות הורות בחברה היהודית בעת החדשה במבט היסטורי

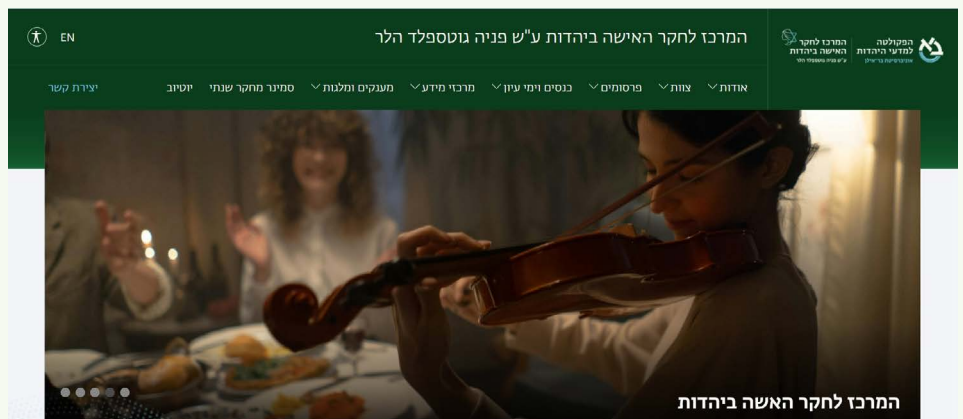
קבוצת המחקר תיפתח במהלך שנת הלימודים תשפ"ה על מנת לדון ולקדם מחקרים חדשים העוסקים בתפיסות ודפוסיים של הורות (אימהות, אבות, יחסי הורים-ילדים ועוד) בחברה היהודית בעת החדשה במבט היסטורי.

ועד מחברות: פרופ' לילי רוזנברג-פרידמן
ד"ר רנה באר-מרקס | ד"ר נעמה טייטלבוים-קריא
ד"ר איתיק פס

גולת הכותרת של הפעילות המחקרית של המרכז הייתה קבוצת מחקר שעסקה ב"הורות בראי ההיסטוריה". מטרת הקבוצה הייתה לעסוק בתפיסות ודפוסיים של הורות כמו אימהות, זוגיות, יחסי הורים-ילדים ועוד, בעת החדשה במבט היסטורי ובמגוון זוויות ונושאים. כ-15 חוקרות וחוקרים נפגשו אחת לחודש, כשבכל מפגש הוצגו שניים או שלושה נושאים שלאחריהם נערך דיון מעמיק. בין הנושאים הנדונים היו לדוגמה "מעמד האב והאם בחקיקה האוסטרית ובקרב יהודי גליציה", "בייבי פארמינג (baby farming) באימפריה הרוסית המאוחרת: דפוסי אימהות בקרב יהודים ונוצרים ממעמדות נמוכים", "אימהות יחידנית בתקופת הישוב בארץ-ישראל", "הורות מאוחרת בישראל" ונושאים רבים ומגוונים נוספים. המשתתפות והמשתתפים הציגו מחקרים מרשימים והדיונים שהתקיימו בעקבות ההרצאות העשירו את התחום בתובנות חדשות ובכיווני מחשבה מקוריים שפתחו צוהר לגישות מתודולוגיות חדשניות ולשיתופי פעולה בין-תחומיים פוריים. האווירה המדעית הדינמית שהתפתחה במהלך השנה יצרה קרקע פורייה לחילופי דעות ולהעמקת הידע וההבנה בתחום חקר זה.

אתר אינטרנט

במהלך שנת הלימודים השיק המרכז אתר אינטרנט חדש המהווה פלטפורמה מקיפה המציגה את מגוון הפעילויות והיוזמות החדשניות של המרכז. האתר מרכז במקום אחד את כל תחומי הפעילות: מאירועים וכנסים אקדמיים המתקיימים לאורך השנה, דרך תוכניות מלגות המיועדות לחוקרות ולחוקרים בתחום, וכלה בקבוצות המחקר הפעילות הבוחנות היבטים שונים של נושא האישה ביהדות. בנוסף, האתר מציע גישה נוחה למרכזי המידע המקצועיים של המרכז, הכוללים מאגרי מידע עשירים, ביבליוגרפיות וחומרי מחקר ייחודיים. האתר החדש נועד לשמש כגשר בין חוקרות וחוקרים וכל המתעניינות/ים בתחום, להנגיש את עושר הידע והפעילות המחקרית של המרכז ולהוות "כרטיס ביקור" של המרכז.

כתובת האתר:

<https://sites.biu.ac.il/fanya-gottesfeld-heller-center>

תוכנית לשנת הלימודים תשפ"ו

מסכת, כתב עת מחקרי בין-תחומי לחקר נשים בעולם היהודי

נמשך שיתוף הפעולה המוצלח בין המרכז לבין כתב העת "מסכת" לחקר נשים בעולם היהודי" (שייסד חתן פרס נובל פרופ' ישראל אומן לזכר רעייתו אסתר ז"ל), שמזה מספר שנים יוצא לאור במסגרת הפקולטה למדעי היהדות באוניברסיטת בר-אילן. השנה יצא לאור כרך י"ט של מסכת ובו מאמרים מגוונים ומרתקים העוסקים כולם בחקר האישה ביהדות והחברה היהודית. בשנת הלימודים תשפ"ו עתיד לראות אור גיליון מיוחד שיעסוק בקהילת הכותבות בתקופת הישוב ויתבסס על מאמרים פרי עטן של חוקרות שהשתתפו בקבוצת המחקר שקיים המרכז בשנת תשפ"ד.

בשנת הלימודים הבאה יבסס המרכז את פעילותו המחקרית וירחיב אותה. לצד העשייה השוטפת, ימשיך המרכז לחקורות בתר-דוקטורט בתחום חקר האישה ביהדות. גם בשנה הבאה ייקחו חלק ארבע חוקרות צעירות ממוסדות אקדמיים שונים, שנבחרו בקפידה לאחר פרסום קול קורא, ויבצעו את מחקרן החדש בתמיכתו.

בנוסף יקיים המרכז סמינר מחקרי חדש שיעסוק בנושא **"נשים, מגדר ועיתונות בעולם היהודי"**. ההשתתפות בקבוצת המחקר מוגבלת. קול קורא התפרסם בעניין, ובסתיו ייבחרו המשתתפות/ים על פי הרלבנטיות של נושא המחקר והמצוינות האקדמית.

מתוכננים סדרות וכנסים, בהם סדרת הרצאות בשיתוף ערוץ מת"ג בנושא: **נשים, היסטוריה ורגשות; אירוע השקה לספר זלדה – ואולי יפתחו השערים: רישומי חיים ואירוע מקוון**, שיתמקד בנשים פורצות דרך בהיסטוריה היהודית. אירועים נוספים נמצאים בשלב התכנון.

צוות המרכז

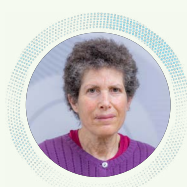
רכז אקדמי ומנהלי
ד"ר איציק פס

חברת הוועד המנהל
ד"ר מור פרסיאדו

חברת הוועד המנהל
פרופ' רויטל רפאל ויוונטה

חברת הוועד המנהל
פרופ' יעל שמש

חברת הוועד המנהל
פרופ' זהר לבנת

ראש המרכז
פרופ' לילך רוזנברג-פרידמן